

ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

УДК 340.1

І. А. ПОЛОНКА

НЕПРАВОМІРНА ПОВЕДІНКА ЯК КАТЕГОРІЯ ТЕОРІЇ ПРАВА: ДОКТРИНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ ТА СИСТЕМНИХ ОЗНАК

За допомогою методів сучасної науки досліджено позиції сучасних теоретиків права, представників різних галузей права, судової практики та законодавця щодо тлумачення даної категорії. Запропоновано авторське поняття, ознаки неправомірної поведінки та вказано на перспективи подальшого дослідження.

Ключові слова: *неправомірна поведінка, ознаки неправомірної поведінки, протиправна поведінка, зловживання правом, об'єктивно-протиправне діяння, правопорушення.*

Полонка И. А. Неправомерное поведение как категория теории права: доктринальный анализ понятия и системных признаков

С помощью методов современной науки исследованы позиции современных теоретиков права, представителей разных отраслей права, судебной практики и законодателя относительно толкования данной категории. Предложено авторское понятие, признаки неправомерного поведения и указано на перспективы дальнейшего исследования.

Ключевые слова: *неправомерное поведение, признаки неправомерного поведения, противоправное поведение, злоупотребление правом, объективно-противоправное деяние, правонарушение.*

Polonka Ivanna. Unlawful behavior as a category of the theory of law: a doctrinal analysis of the concept and system signs

The article is devoted to theoretical and legal analysis of the genesis of understanding the concept of unlawful behavior. With the help of methods of modern science, the positions of modern theorists of law, representatives of various branches of law, judicial practice and the legislator concerning the interpretation of this category are researched. The author's concept, signs of unlawful behavior and the perspectives of further research are suggested.

Keywords: unlawful behavior, signs of misconduct, unlawful behavior, abuse of law, objectively-wrongful act, offense.

Для сучасної України характерний процес реформування правової системи, побудови її на принципах поваги прав і свобод людини, пріоритету гуманних цінностей та інтересів особистості.

Неправомірна поведінка безпосередньо відображає сферу безпеки життя і діяльності людей, оскільки, висвітлює зміст тих дій, які становлять загрозу для особистості, суспільства та держави. Її детальне вивчення та аналіз дозволить більш глибоко пізнати даний соціально-правовий феномен, адже суспільство зацікавлене не лише в нормативній фіксації небезпечних явищ, але й у пізнанні їх правової та соціальної природи.

Крім цього, проблема неправомірної поведінки є базовою для вирішення багатьох питань юридичної теорії і має складну внутрішню структуру. Складовими елементами цієї проблеми є дослідження поняття неправомірної поведінки з позиції теорії права та інших галузей права, з'ясування змісту ознак даного явища, визначення механізму її формування та аналіз основних форм вираження неправомірної поведінки. І найголовніше — слід встановити, наскільки взагалі в можливостях права обмежити неправомірну поведінку в усьому діапазоні її форм, і що повинно бути зроблено і на практиці, і в розвитку поглядів на сутність права, щоб реалізувати ці можливості.

Вивчення неправомірної поведінки у наукових колах не вирізняється особливою зацікавленістю. У теорії права відсутня досить глибока, цілісна і аргументована модель досліджува-

ного інституту та немає загальноприйнятої позиції щодо визначення її поняття. Вище вказані обставини обумовлюють актуальність дослідження, його зв'язок з найважливішими теоретичними і практичними завданнями.

Серед теоретиків права, які вивчали інститут неправомірної поведінки слід виділити: А. П. Гончарук, В. В. Комлик, Н. М. Оніщенко, Г. В. Свириденко, В. І. Тимошенко, О. Ю. Фонарюк та інші. До вчених інших галузей права, які досліджували теоретичні аспекти даного явища належать: І. С. Канзафарова, Т. Б. Саркісова, О. М. Селезньова, В. І. Шақун, Т. М. Ямненко та інші.

Але, як правило, науковці концентрують свою увагу на вивченні категорії неправомірної поведінки досить побічно: або у співвідношенні з правомірною поведінкою, або під час дослідження правопорушення, не описуючи поняття та ознаки досліджуваного явища. Тому змушені констатувати той факт, що проблема розуміння дефініції неправомірної поведінки в праві не отримала належного ступеня загальнотеоретичної розробленості і є потенційно розвиваючим науковим напрямом.

Для того, щоб дослідити сутність, поняття та ознаки неправомірної поведінки, слід висловити ряд тверджень, які якщо і не є цілком очевидними, проте мають безсумнівний характер і дозволяють направити наш творчий пошук по найбільш перспективному шляху.

У даний час в юридичній науці дискусійним залишається питання співвідношення категорій «неправомірна поведінка» та «протиправна поведінка», а саме: а) одні вчені застосовують поняття неправомірної поведінки; б) інші вживають категорію «протиправна поведінка», при цьому зміст їх майже ідентичний; в) ряд науковців у одному визначенні об'єднують два поняття трактуючи її, як: «неправомірна (протиправна) поведінка».

Це вказує на термінологічну неузгодженість у теорії права, що тягне за собою істотні наслідки негативного характеру. Спробуємо вирішити цю проблему, звернувшись до позиції законодавця та рішень судової практики. Тлумачення дефініцій неправомірної та протиправної поведінки у вказаних носіях інтерпретуються через поняття «неправомірність» та «протиправність», які безпосередньо виражають сутність досліджуваних категорій.

Аналіз судової практики вказує на тотожність термінів «незаконність», «протиправність» та «неправомірність». До прикладу, у 2008р. в узагальненні Верховного суду України «Про практику розгляду судами цивільних справ про визнання правочинів недійсними»¹ поняття «неправомірність» («протиправність») та «незаконність» ототожнюються. Це істотно розширює зміст поняття незаконності, адже закон є лише одним із видів нормативно-правових актів.

У 2011р. у своїй постанові² Вищий Господарський суд України також дійшов висновку, що поняття «незаконність», яке вживається у ст. 1173 ЦК України, тотожне поняттю «протиправність», не вказуючи вже на категорію «неправомірність».

Законодавець також не дотримується єдиного термінологічного підходу, наприклад в ЦК України, зокрема в статті 1166 зазначається термін «неправомірний», натомість в статті 1173 та 1174 вживається термін «незаконний». А стаття 56 Конституції України, застосовує термін «незаконність», що у результаті створює розбіжності під час їх практичного застосування та автоматично відносить їх до категорії оціночних понять.

Як бачимо, чітко спостерігається неузгодженість вживання цих категорій як у судовій практиці, так і самим законодавцем.

Проблема доктринального розуміння понять «неправомірної поведінки» та «протиправної поведінки» є також досить дискусійною і вирізняється своєю неоднозначністю у правників різних галузей права:

— цивільне право: а) протиправна поведінка в конкретних ситуаціях може бути як дія, так і бездіяльність особи, яка можлива у разі невиконання прямо передбаченого законом або договором обов'язку вчинити відповідні дії³; б) противними, за цивільним правом України, визначаються дії (бездіяльність), які порушують права та обов'язки, закріплені чи санкціоновані нормами цивільного права, а також ті, які хоча і не передбачені конкретною нормою права, але суперечать загальним засадам цивільного законодавства⁴;

— земельне право: неправомірна поведінка в сфері земельних правовідносин — це дія або бездіяльність, що не відповідає моделі, яка закладена в земельно-правовій нормі або прямо заборонена⁵;

— інформаційне право: неправомірна поведінка в інформаційній сфері — це суспільно-шкідливе або суспільно-небезпечне діяння (дія або бездіяльність), вчинене усвідомлено суб'єктом з метою заволодіння інформацією (або майновими благами) шляхом використання інформаційно-комп'ютерних технологій або без такого використання, спричинивши у результаті негативні наслідки, за які встановлена юридична відповідальність⁶;

— фінансове право: правопорушення, зловживання правом та об'єктивно протиправне діяння можна поєднати одним поняттям «неправомірна поведінка», однак не слід її плутати з поняттям «протиправна поведінка», адже зловживання правом далеко не завжди відбувається всупереч чи проти норм права⁷;

— кримінальне право: а) протиправна поведінка це структурний елемент правової реальності. Правова реальність — це сукупність правових норм та інших (як позитивних, так і негативних) проявів права, які характеризують реальний рівень наявної юридичної дійсності. Протиправна поведінка в Україні давно перетворилась на норму життя для переважної більшості членів суспільства, яке змирилось із її проявами, в тому числі

на усіх рівнях державної влади, а толерантне ставлення суспільства до протиправної поведінки закладає умови її поступової трансформації у злочин⁸; б) неправомірна поведінка може порушувати правові приписи, які існують у конкретному суспільстві, але, щоб стати правопорушенням, така неправомірна поведінка повинна порушувати таку правову норму (норми), яка має відповідні санкції саме за порушення правил, які в ній встановлені⁹; в) неправомірна поведінка може розглядатися як певне первісне підґрунтя, що резервує, детермінує собою можливі негативні прояви девіантної, асоціальної та антисуспільної (злочинної) діяльності людини, а відтак виступає своєрідним каталізатором руйнації позитивної кримінальної відповідальності¹⁰.

Дослідивши позицію представників різних галузей права, судової практики та законодавця щодо розуміння категорії «неправомірна поведінка» ми приходимо до висновку, що дане поняття є досить колізійним та багатозначним. Це безпосередньо вказує на нагальність його вивчення та виведення універсальної концепції його розуміння.

Для вирішення цієї проблеми звернемося до позиції сучасних теоретиків права, на яких і покладається обов'язок узгодження понятійно-категоріального апарату юриспруденції. В основному проблемою вивчення поняття «неправомірна поведінка» в теорії права почали займатися на протязі останніх декількох років, а саме:

а) неправомірна (протиправна) поведінка — це поведінка, що не узгоджується із правовими розпорядженнями, заземлює суб'єктивні права, не узгоджується з покладеними на цих осіб юридичними обов'язками (Сербин Р. А., 2007 р.)¹¹;

б) протиправна поведінка є різновидом антисоціальної поведінки, вона антинормативна, порушує заборонну або зобов'язальну норму права, є суспільно шкідливою, небезпечною для особистих (приватних) і суспільних інтересів, що охороняються законом. Вона тягне за собою небажані для суб'єкта

наслідки, насамперед юридичну відповідальність (Тимошенко В. І., 2011р.)¹²;

в) протиправна поведінка — це поведінка, яка характеризується порушенням норм права, в тому числі, невиконання обов'язків, чи невикористання прав (Козенко Ю. С., 2012 р.)¹³;

г) неправомірна поведінка — це правова активність суб'єктів, що не відповідає або прямо протирічить правовим приписам, має суспільно-небезпечний або суспільно-шкідливий характер і є протилежною правомірній поведінці (Гончарук А. П., 2016 р.)¹⁴;

д) неправомірну поведінку не можна тлумачити як суто негативну, тобто як таку, що обов'язково передбачає певний шкідливий або небезпечний соціальний результат. Неправомірна поведінка за певних умов може характеризуватися і позитивними ознаками, які мають самостійне смислове навантаження (Свириденко Г. В., 2017 р.)¹⁵;

е) протиправна поведінка — це соціально-шкідлива, така, що суперечить праву, дія чи бездіяльність особистості, як усвідомлено, так і неусвідомлено мотивована, наслідком якої стає застосування право відновлювальних заходів, а у передбачених законом випадках — заходів юридичної відповідальності (Фонарюк О. Ю., 2017 р.)¹⁶;

є) неправомірна поведінка — це повний антипод поведінки правомірної, її змістом є таке діяння особи, яке порушує приписи правових норм. Іншими словами, при неправомірній поведінці відповідна норма права не реалізується, а залишається поза реальністю (Комлик В. В., 2017 р.)¹⁷.

Проаналізувавши різні науково-доктринальні погляди на неправомірну поведінку, виявляємо, що всі вони в тій чи іншій мірі утворюють «теоретичні цеглинки» фундаменту концепції інституту неправомірної поведінки.

Зауважимо, що недостатня визначеність в питанні співвідношення понять неправомірна та протиправна поведінки, на

наш погляд, є однією з основних причин відсутності його уніфікованої дефініції в юридичній науці.

У семантичному сенсі можна говорити про неправомірну поведінку, як про поведінку, що не відповідає, суперечить та порушує норму права. За таких умов будь-яка неправомірна поведінка є протиправною, тобто поняття «неправомірна поведінка» і «протиправна поведінка» є тотожними.

Водночас слід звернути увагу на те, що неправомірна поведінка може полягати, як і в порушеннях певної конкретно визначеної норми, так і порушувати визначені в Конституції України права і свободи людини шляхом порушення суспільних норм (деонтологічних, моральних, аксіологічних норм тощо). Крім цього, як відомо, норми права при всій їхній повноті і численності ніколи не можуть охопити всіх конкретних видів людської поведінки суб'єктів права. Тому, не все те, що не заборонено законом, — дозволено, а й дозволено не тільки те, що прямо дозволено законом.

Поодинокі суб'єкти права стикаються з прогалинами в праві. У цьому випадку, правозастосовчий орган повинен орієнтуватися на принципи права в цілому. Отже, неправомірною слід вважати не тільки поведінку, що порушує конкретні норма права, а й поведінку, що протидіє правовим принципам системи, галузі або інституту права.

На несумісність категорій «неправомірна поведінка» та «протиправна поведінка» вказує ще один факт, до прикладу, зловживання правом суперечить праву не буквально, а тільки «по духу», тобто формально зловживання правом є правомірним, відсутнє порушення конкретних юридичних заборон, відповідно відсутня і ознака протиправності. Однак зловживання правом суперечить цілям і загальним принципам права та має суспільно-шкідливий та небезпечний характер, що і уможливорює його бути однією із форм вираження неправомірної поведінки.

Зважаючи на те, що і законодавець, і рішення судової практики отожднюють поняття «неправомірність» та «протиправність»,

то, відповідно різко протиставляти їх не логічно. Вважаємо, що в теорії права слід вживати дефініцію «неправомірна поведінка», а протиправність розглядати як одну із ознак даного явища, яка виражає таку поведінку, що суперечить правовим нормам.

Ми пропонуємо диференціювати ознаки неправомірної поведінки за критерієм приналежності до форми її вираження на: типові та специфіковані.

До типових ознак неправомірної поведінки слід віднести:

1) ознака системності (неправомірна поведінка є підпорядковуючим, узагальнюючим поняттям, що об'єднує основні форми свого вираження: правопорушення, об'єктивно-протиправне діяння та зловживання правом);

2) ознака суспільної шкідливості (небезпечності), яка виражає сутність будь-якого неправомірного діяння, в результаті вчинення якого завдається матеріальна чи моральна шкода громадянам, організаціям і державі в цілому;

3) поведінкова ознака, що характеризує неправомірну поведінку як зовні виражену у формі конкретних дій або бездіяльності;

4) ознака нормативно-правового забезпечення (чітка юридична регламентація неправомірних дій). Поведінка, будь вона суспільно небезпечна чи шкідлива, не може відноситися до неправомірної поведінки, якщо вона відповідно до української системи права, не передбачена правовими нормами та принципами права;

5) оціночна ознака, що проявляє себе, як негативна оцінка держави та суспільства на явище неправомірної поведінки, яка включає цілеспрямовану діяльність на попередження, припинення, обмеження і її профілактику;

6) наслідкова ознака, тобто застосування заходів юридичної відповідальності та заходів захисту (примусові заходи виховного і медичного характеру, превентивні (профілактичні), реституційно-компенсаційні, в передбачених законом випадках обов'язок відшкодувати шкоду потерпілому).

До специфікованих ознак неправомірної поведінки доцільно включити:

1) ознака протиправності, яка визначається як порушення діючих правових норм; для характеристики об'єктивно-протиправного діяння — невиконання юридичних обов'язків; для характеристики правопорушень — вчинення забороненого і караного діяння. Проте, вказана ознака не притаманна зловживанню права, тому що формально зловживання правом є правомірним, тобто відсутнє порушення конкретних юридичних заборон, хоча воно суперечить цілям і принципам права;

2) ознака невинуватості, яка є специфічною властивістю об'єктивно-протиправного діяння, що дозволяє відмежовувати його від інших форм вираження неправомірної поведінки. Якщо особа не усвідомлювала і не могла усвідомлювати суспільної шкідливості свого діяння, або не передбачала можливості настання суспільно шкідливих наслідків і не повинна була, або не могла їх передбачити, її діяння слід кваліфікувати як невинні. Дана ознака виділяє індивідуальність об'єктивно-протиправного діяння та вирізняє його самостійність з поміж інших неправомірних діянь;

3) ознака винності діяння, тобто дія, яка виражає негативне внутрішнє ставлення правопорушника до інтересів людей, завдає своєю дією (чи бездіяльністю) збитки суспільству і державі, містить вину. Вина — це психічне ставлення особи до свого діяння і його наслідків. Вказана ознака характерна для правопорушення та зловживання правом;

4) фізично-особистісна ознака (суб'єктивізм) : суб'єктами об'єктивно-протиправного діяння крім традиційних суб'єктів неправомірної поведінки (деліктоздатні фізичні та юридичні особи), можуть бути несамовиті, недієздатні особи, а також особи, які не досягли на момент вчинення діяння віку, передбаченого законом;

5) психологічна ознака, яка характеризує таку поведінку людей, яка носить усвідомлений характер і контролюється

волею людини. Дана ознака притаманна таким формам вираження неправомірної поведінки як: правопорушення та зловживання правом.

Розглянувши наукову доктрину про розуміння категорії «неправомірна поведінка», сформулюємо власну теоретико-методологічну концепцію даного явища.

1. Неправомірна поведінка — це суспільно шкідливе або небезпечне діяння (дія або бездіяльність), що порушує правові норми, виражені в нормативно-правових актах й інших джерелах права, суперечить або здатна заподіяти шкоду правам та інтересам громадян, їх колективам і суспільству в цілому, відповідно ускладнює і дезорганізує розвиток суспільних відносин та спричиняє негативні, несприятливі для суб'єкта наслідки (заходи юридичної відповідальності та заходи захисту). Негативно оцінюється державою та суспільством.

2. Ознаки неправомірної поведінки за критерієм приналежності до форми її вираження ми поділяємо на: типові (ознака системності, суспільної шкідливості (небезпечності), поведінкова ознака; ознака нормативно-правового забезпечення; оціночна ознака; наслідкова ознака) та специфіковані (ознака протиправності; ознака невинуватості; ознака винності діяння; фізично-особистісна ознака; психологічна ознака).

3. Проаналізувавши позицію законодавця, рішення судової практики та наукові доробки вчених приходимо до висновку, що не є доцільним вживати для пояснення одного поняття дві категорії, а саме: «неправомірна (протиправна) поведінка». Вважаємо, що в теорії права слід використовувати дефініцію «неправомірна поведінка», а протиправність розглядати як одну із ознак даного явища, яка виражає таку поведінку, що суперечить правовим нормам.

Якщо конкретизувати майбутні напрями перспективних досліджень, то їх можна представити таким чином. По-перше, загальнотеоретичному аналізу слід піддати її форми вираження, які мають власну компонентно-струк-

турну організацію і можуть бути класифіковані на відповідні підвиди з подальшим аналізом. По-друге, більш ретельного вивчення потребує механізм неправомірної поведінки. По-третє, поглибленого дослідження вимагає обґрунтування об'єктивних та суб'єктивних чинників формування неправомірної поведінки в сучасних суспільно-економічних та політичних умовах.

1. *Про практику розгляду судами цивільних справ про визнання правочинів недійсними: Узагальнення Верховного суду України від 24.11.2008.* URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/n0003700-08>.
2. *Єдиний державний реєстр судових рішень.* URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/19173601>.
3. *Братель О.* Процесуальні юридичні факти в контексті неправомірних дій (бездіяльності) учасників цивільних процесуальних правовідносин // Підприємництво, господарство і право. 2016. № 7. С. 6.
4. *Канзафарова І. С.* Неправомірна поведінка як умова цивільно-правової відповідальності // Держава і право: Юридичні і політичні науки. Вип. 23. Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2004. С. 230.
5. *Саркісова Т. Б.* Земельне правопорушення як підстава юридичної відповідальності в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12. 00. 06. Київ, 2012. С.13.
6. *Правовий вплив на неправомірну поведінку: актуальні грані* : кол. монографія / за ред. проф. О. В. Козаченка, проф. Є. Л. Стрельцова. Миколаїв: Іліон, 2016. С. 377.
7. *Ямненко Т. М.* Здійснення прав у фінансових правовідносинах: проблеми зловживання та доказування неправомірної поведінки: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2016. С. 32.
8. *Шакун В. І.* Онтологічний вимір у кримінології // Право України. 2010. № 7. С. 142.
9. *Правовий вплив на неправомірну поведінку: актуальні грані* : кол. монографія / за ред. проф. О. В. Козаченка, проф. Є. Л. Стрельцова. С. 10.
10. Там само. С. 67.
11. *Сербин Р. А.* Взаємозв'язок правової культури і правомірної поведінки // Науковий вісник Дипломатичної академії України. 2007. Вип. 13. С. 158.
12. *Тимошенко В. І.* Протиправна поведінка: визначення та мотивація // Бюлетень Міністерства юстиції України. 2011. № 12. С. 62.
13. *Козенко Ю. О.* Правова поведінка особи: аксіологічно-нормативна детермінація: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.12. Львів, 2012. С. 63.
14. *Гончарук А. П.* Механізм правової поведінки (загальнотеоретичний аспект): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Київ, 2016. С. 160.
15. *Свириденко Г. В.* Правомірна поведінка: теоретико-прикладні засади: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 . Київ, 2017. С. 9.
16. *Фонарюк О. Ю.* Протиправна поведінка людини: філософсько-правовий вимір: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.12. Львів, 2017. С. 28.
17. *Комлик В. В.* Склад пра-

вопорушення: теоретичні підходи та практичні виміри: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Київ: [б. в.], 2017. С. 12.

Polonka Ivanna. Unlawful behavior as a category of the theory of law: a doctrinal analysis of the concept and system signs

The article is devoted to theoretical and legal analysis of the genesis of understanding the concept of unlawful behavior. With the help of methods of modern science, the positions of modern theorists of law, representatives of various branches of law, judicial practice and the legislator concerning the interpretation of this category are researched.

After analyzing various scientific and doctrinal views on unlawful behavior, we find that they all form the foundation of the concept of the institution of unlawful behavior.

Note that the lack of certainty in relation to the concepts of unlawful and unlawful conduct, in our opinion, is one of the main reasons for the lack of its unified definition in legal science.

Author's concept of unlawful behavior is proposed. Illegal behavior is a socially harmful or dangerous act (action or inaction) that violates the legal norms expressed in regulatory legal acts and other sources of law, contradicts or is capable of causing damage to the rights and interests of citizens, their collectives and society as a whole, accordingly complicates and disorganizes the development of social relations and causes negative, unfavorable consequences for the subject. Negatively assessed by the state and society.

Classification of signs of unlawful behavior has been carried out according to the criterion of belonging to the form of its expression on: typical and specific.

To the typical signs of unlawful behavior we include: systemic feature (wrongful behavior is a subordinate, generalizing notion that unites the main forms of expression: an offense, an objective-illegal act and abuse of law); a sign of public harm (danger), which expresses the essence of any unlawful act, which as a result of the commission of which causes material or moral harm to citizens, organizations and the state as a whole; a behavioral characteristic that characterizes the unlawful behavior as outwardly expressed in the form of concrete actions or inaction; a sign of legal regulation (clear legal regulation of unlawful actions); negative assessment of the state and society ; ie application of measures of legal responsibility and protection measures.

To the specific features of unlawful behavior we include: a sign of wrongfulnessfor, which is defined as violation of existing legal norms;the for characterization of an objectively-wrongful act - non-fulfillment of legal obligations; for characterizing offenses - committing a forbidden and punitive act. However, this sign is not inherent in the abuse of rights, since formally abuse of the law is lawful, that is, there is no violation of specific legal

prohibitions, although it is contrary to the purposes and principles of law; a sign of innocence; which is a specific property of an objectively-wrongful act, which allows it to distinguish it from other forms of expression of unlawful conduct; a sign of is guilty, an action that expresses the negative internal attitude of the offender towards the interests of people, causes his (or inaction) damage to society and the state; peculiarity subjectivism and psychological peculiarity.

After analyzing the position of the legislator, the decision of the court practice and scientific developments of scientists it is established that it is not expedient to use two categories for explanation of one concept, namely: «unlawful (illegal) behavior». It is proved that in the theory of law it is necessary to use the term «wrongful behavior», and the wrongfulness to be regarded as one of the signs of this phenomenon, which expresses such behavior, which is contrary to legal norms.

Indicated on the prospect of future directions of research, which can be depicted as follows. First, слід characterize varieties of the unlawful behavior, which have their own component-structural organization and can be classified into relevant subspecies with further analysis. Secondly, a more thorough study requires a mechanism of unlawful behavior. Thirdly, in-depth study requires substantiation of objective and subjective factors of the formation of unlawful behavior in modern socio-economic and political conditions.

Keywords: unlawful behavior, signs of misconduct, unlawful behavior, abuse of law, objectively-wrongful act, offense.

УДК 347.44

I. В. НАЗАРОВА

ОКРЕМІ ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ПРИНЦИПУ ДОБРОСОВІСНОСТІ В ПРАВІ

Висвітлені актуальні теоретичні питання, пов'язані із застосуванням принципу добросовісності в праві. Аналізуються усталені підходи до визначення змісту поняття, правової природи та місця принципу добросовісності у системі права, висловлена позиція автора щодо кожного з цих питань,